

Percepcia kvality života na príklade mesta Bardejov

Jana Fertaľová, Alena Madziková

jankageo@unipo.sk, lacovali@unipo.sk

*Prešovská univerzita, Fakulta humanitných a prírodných vied,
Katedra geografie a regionálneho rozvoja, Ul. 17. novembra 1, 081 16 Prešov, SR*

Fertaľová, J., Madziková, A.: *Perception of quality of life (the case study of Bardejov)*. The paper deals with the quality of life from the behavioural-geographical point of view. The process of collecting data in this case is mainly based on a questionnaire survey. Its aim is to reflect people's opinions, preferences and assessments on the quality of their life. This survey was realised in the city of Bardejov in 2007. Some results are presented in the second part of the paper.

Key words: a quality of life, a geographical research, a survey, Bardejov

Úvod

Problematika kvality života je zložitá a multidimenzionálna. Na tento charakter upozorňuje napr. IRA (2003, 2005). V geografickom výskume sa predmetnej problematike venuje priestor najmä v rámci behaviorálno-geografických výskumov. Komplexnosť problematiky na jednej strane a vysoká diverzifikácia jej indikátorov na strane druhej predstavujú vysokú náročnosť na získavanie relevantných východiskových dát objektívneho aj subjektívneho charakteru. Objektom nášho záujmu v predkladanom príspevku je získavanie dát (hodnotení, preferencií) s výrazne subjektívnym charakterom. Vo výbere metód sme preto uprednostnili dotazníkovú metódu na báze nami zostaveného dotazníka s 20 otázkami, ktoré smerovali na zistenie názorov, postojov a hodnotení kvality života obyvateľmi mesta Bardejov. V tomto príspevku uvádzame iba vybrané príklady zo získaných výsledkov.

1 Dotazník ako nástroj získavania dát – jeho prednosti a nedostatky

Dotazník je považovaný za štandardnú metódu získavania kvantitatívnych aj kvalitatívnych údajov. Dáta získané pomocou tohto nástroja majú však mnoho obmedzení (rozsah zisťovania, formulácia dotazníkových položiek, relevantnosť získaných údajov a pod.).

Vzhľadom na nami riešenú problematiku väčšina položiek v dotazníku vyžadovala hodnotenie nejakého javu. Preto sme uprednostňovali položky, v ktorých boli hodnotené tieto javy pomocou stupnice, a to numerickej (hodnotenie 1=najlepšie po 5=najhoršie) alebo výrazovej (od veľmi dobré až po nevyhovujúce, resp. od spokojnosti po nespokojnosť). Ak poukazujeme na isté obmedzenia v použití dotazníkovej metódy, musíme pripustiť, že už samotnou formuláciou distraktorov v položke ovplyvňujeme konečné výsledky. Ďalším spôsobom ovplyvňovania výsledkov je formulácia jednotlivých položiek v dotazníku (napr. použitie polysémantických slov, ktoré môžu byť rozdielne chápané u prieskumníka aj u respondenta, nejednoznačnosť vo vytýčení jadra otázky či konštatovania a ich rozdielne pochopenie u oboch zúčastnených strán). Svojou

povahou prevládali v našom dotazníku otázky týkajúce sa subjektívnych pocitov, predstáv a hodnotení vybraných javov. Ako ich prednosť vnímame skutočnosť, že v krátkom čase nám umožnili získať pomerne rozsiahlu množinu dát (v priebehu 5 dní sme získali 244 vyplnených dotazníkov). Vhodne zvolená formulácia a štruktúra jednotlivých položiek v dotazníku nielen poskytuje žiadané informácie, ale spravidla uľahčuje aj vyhodnocovanie získaných dát. Ďalšou prednosťou dotazníka v porovnaní napr. s rozhovorom je zachytenie písomných odpovedí respondenta vo veľmi prehľadnej forme a možnosť vracať sa k nim v rôznych časových odstupoch. Pri vyhodnocovaní dotazníkov je možné využiť moderné technológie (napr. vybrané počítačové programy), ktoré v krátkom čase poskytnú celú škálu štatistických, tabelárnych aj grafických výstupov. V podmienkach nášho pracoviska máme k dispozícii software SPSS for Windows® pre štatistické aplikácie, ktorý je modulárny a umožňuje napojiť ďalšie externé programové doplnky.

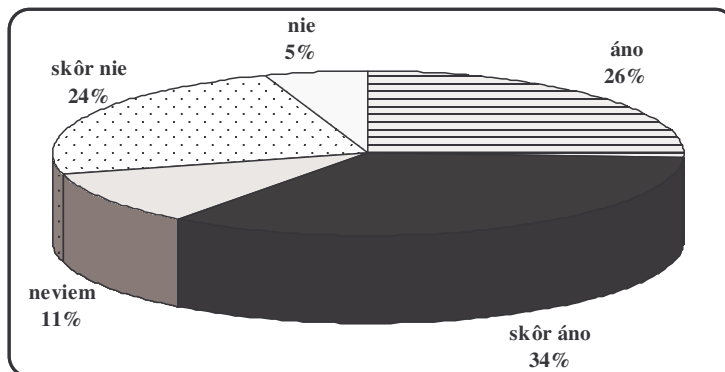
2 Kvalita života v behaviorálno-geografickom výskume

Pojem **kvalita života** (angl. quality of life), ako uvádzajú SCHUESSLER A FISCHER (1985, CIT. IN ANDRÁŠKO 2005), sa v zozname termínov po prvýkrát objavil v odbornom časopise Sociological abstracts až v roku 1979. V nasledujúcom období sa výskum kvality života začal intenzívne rozvíjať vo viacerých vedných disciplínach a to v sociológii, ekonómii, geografii, psychológii a pod. No nie v rámci jednej línie, ale viac menej izolovane v rámci jednotlivých disciplín. V dôsledku toho je dnes podľa ANDRÁŠKA (2005) možné problematiku skúmania koncepcie kvality života charakterizovať dvoma základnými znakmi a to *nejednotnosť* (terminologická, v rámci základných prístupov a spôsobov skúmania) a *multidisciplinarita* (kvalita života ako predmet výskumu viacerých vedných disciplín).

Ako bolo vyššie spomínané, aj v geografickom výskume sa v súčasnosti dostávajú do popredia ďaleko širšie a zdanlivo nad rámec siahajúce otázky. Jednu z nich predstavuje i kvalita života, kde sa behaviorálno-geografický výskum môže týkať nasledujúcich oblastí života: *podmienok bývania, uspokojovania životných potrieb, environmentálnych podmienok, podmienok odpočinku a rekreácie a sociálneho komfortu*. Analýza podmienok bývania sa opiera o výskum celého komplexu problémov spätých s bytom, domom a jeho okolím. Stupeň uspokojovania životných potrieb človeka sa zisťuje prostredníctvom analýzy vybavenosti územia rozličnými obslužnými inštitúciami a zariadeniami. Podmienky odpočinku sa skúmajú priamo na území mesta i jeho okolí, pričom sa zohľadňujú lokalizačné, selektívne a realizačné predpoklady odpočinku a rekreácie. Environmentálne podmienky je možné skúmať prostredníctvom analýzy znečistenia prostredia (kvalita ovzdušia, vôd, hlukové pomery a pod.) a environmentálnej infraštruktúry (odpadové hospodárstvo). Sociálny komfort je mierou úrovne osobnej i verejnej bezpečnosti. V geografickom výskume kvality života sa pritom využívajú dva komplementárne sa dopĺňajúce prístupy – prístupy smerujúce k získaniu informácií o objektívnych podmienkach (hodnotenie indikátorov kvality života) a prístupy smerujúce k reflektovaniu subjektívnych hodnotení a preferencií prostredia – v našom prípade percepcia mestského prostredia.

3 Preferencie a percepčia kvality života obyvateľmi mesta Bardejov – prípadová štúdia

Graf 1. Vyjadrenie miery spokojnosti so životom a prácou/štúdiom v meste Bardejov



V dotazníku percepcie kvality života obyvateľmi mesta Bardejov, bola okrem iného zisťovaná aj spokojnosť jeho obyvateľov so životom v tomto meste. Na otázku: „Ste spokojní so životom a prácou /štúdiom v meste Bardejov?“, si respondenti vybrali z nasledujúcich piatich možností: -áno, -skôr áno, -neviem, -skôr nie, -nie. Z 244 oslovených respondentov je spokojných 26%, skôr spokojných 34% a svoj názor nevedelo vysloviť 11%. Skôr nespokojných bolo 24% a nespokojných so životom a prácou, resp. štúdiom iba 5%. Svoju nespokojnosť tak vyslovila tretina opýtaných obyvateľov mesta Bardejov (viď graf 1).

V otázke zisťovania spokojnosti s možnosťami, ktoré ponúka mesto Bardejov (súbor rôznych podmienok pre život ako bývanie, pracovné príležitosti, kvalita životného prostredia, služby, osobná bezpečnosť a pod.), bola hodnotením 1 – 5 (1 vyjadruje spokojnosť a 5 nespokojnosť), najlepšie oznámkovaná **kvalita bývania**, keď 83 respondentov ohodnotilo 1 a 116 známku 2 (viď graf 2). Výrazne negatívne boli hodnotené **pracovné príležitosti v meste Bardejov** (62 respondentov priradilo známku 3, 80 známku 4 a 67 obyvateľov známku 5), kde 3,68 bola absolútne najhoršia priemerná známka v posudzovaných otázkach 15 a 20 a **mestská hromadná doprava** s priemerným hodnotením 2,82. Ostatné položky boli hodnotené vyrovnané, a to známku 2,1 až 2,3.

Názory obyvateľov na hodnotenie mesta, jeho atraktivít a imidžu boli zisťované v ďalšej otázke rovnakým hodnotením (hodnotením 1 – 5). Najlepšie boli ohodnotené **kultúrne a historické pamiatky**, kde 207 respondentov priradilo hodnotenie 1, čo dokumentuje povedomie obyvateľov mesta o historickej významnosti Bardejova, kde sa na obdĺžnikovom námestí nachádzajú významné urbanisticko-architektonické, umelecko-historické a kultúrne stavby. V roku 1986 bola Bardejovu práve za záchranu pamiatok udelená Európska cena - zlatá medaila - Medzinárodným kuratóriom nadácie ICOMOS pri UNESCO so sídlom v Hamburgu. Tak sa stal Bardejov držiteľom tohto ocenenia ako prvé mesto na Slovensku. Medzi najvýznamnejšie pamiatky patrí gotická Bazilika minor svätého Egídia zo 14. stor., bývalá mestská radnica z roku 1511, v ktorej je spojená neskorogotická forma s včasnorenesančnými prvkami a je považovaná za prvú renesančnú stavbu na našom území. Ďalej sú to gotické meštianske domy, kostol

františkánov, kostol sv. Jána Krstiteľa, mestské opevnenie a súbor bývalých židovských kúpeľov a synagógy, hospodárskych a obytných stavieb. *Výstavy, festivaly a jarmoky* ohodnotilo 83 respondentov známku 1 a 102 obyvateľov známku 2. Významne sa na tom okrem iného podieľa každoročné usporiadávanie jarmokov, keď v roku 2007 sa konal v poradí už 656. historický a 35. novodobý Bardejovský jarmok. Najmenej sú obyvatelia mesta Bardejov spokojní s *kvalitou ciest a chodníkov a podielom plôch a ihrísk pre deti*, keď priemerné hodnotenie dosahuje známku 3.

Získané údaje vnímame ako východiskovú databázu v riešení predmetnej problematiky. V ďalšej časti výskumu sa sústreďíme na hodnotenie kvality života podľa urbanistických obvodov (súčasťou údajov v dotazníku sú aj údaje o bydlisku respondentov a ďalšie demografické údaje) a pokúsime sa zistiť, ktoré mestské štvrte sú obyvateľmi najvyššie hodnotené z hľadiska podmienok pre život v meste.

Záver

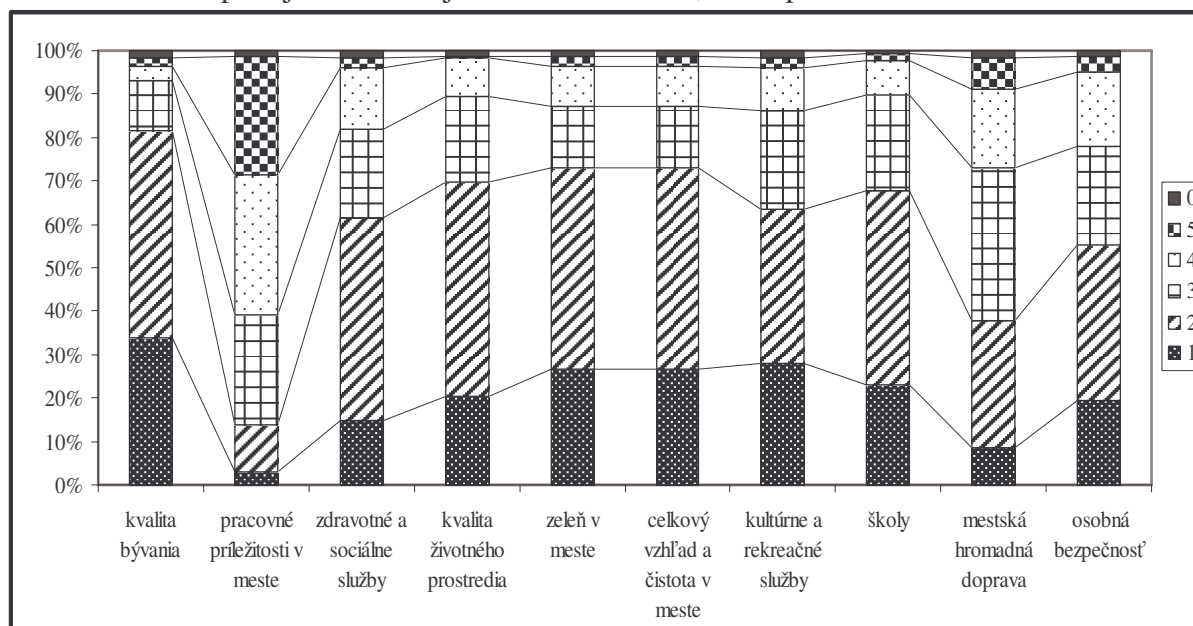
Predkladaný príspevok je pre autorky vstupom do problematiky výskumu kvality života. Použitie dotazníkovej metódy umožnilo získať zatiaľ priestorovo vnútorne nediferencovaný pohľad na percepciu niektorých podmienok mestského prostredia na príklade mesta Bardejov. Vzhľadom na vysoko subjektívny charakter získaných dát je v ďalšom výskume potrebné uvažovať aj o potrebe získania objektívnejších dát a hodnotení a tieto porovnať s výsledkami dotazníkového šetrenia.

Príspevok je súčasťou grantu VEGA 1/3050/06 *Kvalita života - konceptuálny rámec komplexnej geografickej interpretácie priestorovej štruktúry mesta*

Literatúra

- ANDRÁŠKO, I. 2005: Dve dimenzie kvality života v kontexte percepcií obyvateľov miest a vidieckych obcí. In: Vaishar, A. – Ira, V. (eds.). Geografická organizace Česka a Slovenska v súčasnom období. Ústav geoniky AV ČR, Brno, s. 6–13. ISBN 80-96407-05-5.
- BACSÓ, P. 2007: K teoreticko-metodologickým aspektom kvality života. In: Geografické informácie 11, Katedra geografie regionálneho rozvoja, UKF Nitra, s. 20-27. ISSN 978-80-8094-137-6.
- IRA, V. 2003: Changing intra-urban structure of the Bratislava city and its perception. Geografický časopis, 55, 2, s. 91-107. ISSN 0016-7193.
- IRA, V. 2005: Kvalita života a postavenie Slovenska z hľadiska medzinárodných porovnaní. In: Vaishar, A. – Ira, V. (eds.). Geografická organizace Česka a Slovenska v súčasnom období. Ústav geoniky AV ČR, Brno, s. 30–38. ISBN 80-96407-05-5.
- POPIJKOVÁ, D. 1997: Komplexná štúdia urbánnej štruktúry mesta Bardejov. Prešov: FHPV PU, 35s., manuscript.
- MATLOVIČ, R. 1998: Geografia priestorovej štruktúry mesta Prešov. Geografické práce, VIII., 1, KGaG FHPV PU Prešov, , 260 s.
- MATLOVIČ, R. 2006: Geografia – hľadanie tmelu (k otázke autonómie a jednoty geografie, jej externej pozície a inštitucionálneho začlenenia so zreteľom na slovenskú situáciu). Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis, Prírodné vedy, Folia Geographica , 9, PU Prešov, s. 6-43. ISSN 1336-6157.

Graf 2. Ako ste spokojní s nasledujúcimi možnosťami, ktoré ponúka Vaše mesto?



Zdroj: vlastný výskum realizovaný v dňoch 11. – 15.6.2007

